

zbrala ili zategla, prevoji se duboko urezuju, a pod kožom, po celom telu, kao da se «orasi» kotrljaju; svo površina izgleda kao posejana grudvana i čvorugama i uzorana brazdama.» Analiza, ki je n. pr. ob srbskem prevodu kakega angleškega verza z vso umestno in občudovanja vredno fineso opravila svoj naravni posel, je v tem primeru nekako naenkrat oslepela in opravlja popolnoma nepotreben posel, ko kratkovidno otipava in našteva znane, ker vsakemu človeku vidne zunanje ude človeškega telesa. Ob taki prikazni je človeku te analize žal; pa saj to že ni več analiza, to je samo še vsakdanja stilistika.

V nasprotju s tako obširnostjo razlage pa je včasih zopet naravnost neverjetno skop z besedami, kakor da govori kot strokovnjak zboru samih strokovnjakov. Tako pravi (II, 199): «Proučavajte dakle Epikura, ako ste dosad proučavali Seneku, i Anakreona ako Budu znate. Ko tako uradi, on će, kao misirski kralj u bitki na Kadešu, naići na svoga boga Amona i biti „spasen“.» V tem primeru pohiti čitatelj ob pisateljevi roki v dveh stavkih skozi tri literature in preko teh kontinentov, kar mu seveda silno imponira. To pa je tudi ves efekt in, recimo, prazen efekt!

S posebnim zanimanjem se loti čitatelj članka, ki ga zamiče s svojim naslovom: «Savremeni roman i Špilhagenove „Problematične prirode“, dasi se mu zveza med modernim romanom in Spielhagenom zdi nekoliko čudna. Članek je nastal kot obširna glosa k srbskemu prevodu imenovanega romana, o katerem pravi pisec, da je «poodavno... počeo izlaziti». Začudenje, ki se v čitatelju stopnjuje od stavka do stavka, mu razloži šele opazka v kazalu, iz katere posname, da je članek napisan pred štiridesetimi leti. Škoda, da je tukaj ponatisnjen brez vsake retuše, celo brez vsake opazke; bilo bi dobro, če bi pisatelj vsaj dodal kako opombo, kakor jo ima na strani II, 93, kjer našteva novejšo literaturo zadnjih dvajsetih let, ki se peča s prašanjem Shakespeare-Bacon. Tako pa je danes članek v celoti zastarel. V posameznostih je bil zastarel že pred štiridesetimi leti; že takrat se nista smela Amadis in Cervantes (II, 188) imenovati v eni sapi, že takrat je bilo zastarelo vse to, kar pisec razlaga o bistvu antične literature in nje razmerju do moderne. Antika je za pisatelja sploh tuj svet, ki ga ne zanima. Kolikor se dá posneti iz teh dveh njegovih knjig, je torišče njegove primerjalne književnosti v pretežni večini literatura novega veka, srednji vek se tu in tam še oglasi, kar pa leži pred njim, je prevečkrat le samo slučajna glosa ali stilistična dekoracija.

Ljudem, ki se pri nas zanimajo za književnost in njene probleme, teh dveh zvezkov ne morem dovolj priporočiti. Razgibala in raznihala jih bosta tako, da bodo imeli užitek in dobiček celo tam, kjer se z njunimi razlagami ne bodo strinjali. To je navsezadnje tudi dobra lastnost vsake dobre knjige, ki obravnava probleme iz področja duševnih ved. Slovence bo mogoče motilo, da prevaja Popović Zolajev «L'assommoir» s «krčmo», kjer bi oni rekli «beznica»; ali ima srbščina slovenski «beznici» ekvivalenten izraz, mi ni znano. Ne smejo pa se dati zapeljati, da bi po Popovičevem zgledu govorili o «problematičnih priroдах», kjer treba govoriti o «problematičnih naturah» ali «ljudeh».

J. A. G.

Petar M. Božović: Antologija crnogorskih pesnika i pripovedača. 160 str. Cena 20 Din. Podgorica 1927.

Obči pojem in dojem te zbirke brez visokih namer: krvavo četovanje, puška «ubojita». Torej verni odsev svoje zemlje. Socialna vprašanja so črnogorskemu slovstvu skoro neznana, samo pri najnovejših se plaho prikazujejo. Zastopano je z nekaj vzorci vse ono, kar zasluži pažnjo. Izpuščeni so zgolj

neki najstarši in najmlajši bratje v Apolonu. Med 17 izbranci zavzema prvo mesto kajpada priznani prvak jugoslovanske književnosti vladika N j e g o š. Za njim se uvrsti M. P a v i ć e v i ć, ki je deloma preložen na francoščino, angleščino, ruščino, češčino, bolgarščino. Lirika osebnega doživetja mu je strastvena, oblika šestokrat izvirna. V slogu narodne epike se mu je posrečil sijajni «Starina Novak u evropskom ratu»:

Dva mu oka dva mora duboka,
Čelo kao ljetnja mjesečina,
Grudi kao kosmata planina,
Dva mu brka kao dva gavrana,
Dugi vlasi k'o morski talasi,
Dvije ruke kao dva balvana;
Ispod brka bijele se zubi
K'o po polju rasuti golubi...

«Ludakova ispovijest» priča o njegovi sposobnosti za prozo.

Temperamenten folklorni pripovednik je N e v e s i n j s k i (dr. Tunguz), o čigar novelah «S orlovskih krševa» sem poročal v tem mesečniku leta 1914. Prevajali so ga na ruščino in nemščino. Črnogorski Nušić bi bil M. T o m i ć s svojimi satiričnimi igrokazi, D j u k i ć u pa se družabna zabavljalica manj prilega nego čista lirika. Kot samouk nas privlači daroviti stihotvorec M a r t i n o v i ć, Karadžićev pomagač, nepismen: še leta 1826. je v vsej knjaževini zgolj vladika znal prijeti pero in knjigo v roke. Vojvoda Milja nov se je šele na stare dni naučil pisati. Njegova narodopisna dela, prikupna po vsebini, razodevajo neokreten slog. Vse vrline in hibe narodnega pesnika združuje Š o b a j i ć. Kakor domala vsi tu predstavljeni literati rad omenja veliko Rusijo,

Koju drži treći deo sveta,
Iz zemlje joj ne izlazi sunce
Njoj ne može vojske nestanuti...

in na koncu dolgovezne davorije «Zauzeće Plevne» napoveduje Moskovičanom večno slavo v slovanskem potomstvu:

S njinog groba poniklo je cveće
Za slobodu Srba i Bugara,
Koja nigda uvenuti neće.

Prehod od narodnega do umetnega pesništva se opaža pri Nikoli I. Petroviću (Onamo, onamo...). Iz Ljermontova in Puškina je posrbil nekaj stvari Krivokopić-Orlinski, njegove krajše pesmi pa je Krizevicki porusil. Daljših seveda se ni mogel lotiti: Orlinskega «Heroida», stihovana zgodovina Črne gore izza Kosova, obsega celih 27 spevov. Še ne natisnjena «Slobodijada Srpska» pa 40 v 20.000 verzih!

Med redkimi prozaiki naj se imenoma navedeta J o v i ć, ki ga je dr. Kraus prelagal na nemščino, in Cvijićev učenec J o v i ć e v i ć (glej Narodno Enciklopedijo), čigar «Perjanik» ni brez nekega sorodstva s Hlapcem Jernejem. V Jurčičevem načinu je znal pripovedovati protojerej Č u p i ć, znan prekladalec iz esperanta. Za poslanca V u l e t i ć a je škoda, ker je odložil pero.

Vsi odlomki so prežeti z rodoljubjem in izrazito narodno dikcijo, pogosto natrpani s provincijalizmi, kar utegne večkrat oplašiti vnanjega čitalca, toda za filologa so to tem večje poslastice. V splošnem lahko dodam, da nevezana beseda v kakovosti in količini zaostaja za poezijo. Ker je profesor Božović nanizal pred vsakim avtorjem nekaj životopisa in bibliografije, bo mogel ta zbornik služiti kot učilo za srednje šole.

A. D e b e l j a k.